

סיכום ביניים של עבודת צוות הפרויקט החינוכי של

תנועת אומ"ץ

מבוא

סיכום הביניים שלהלן, הינו תוצר של חמש ישיבות ראשונות של צוות הפרויקט. התוצאה, נכון לעתה, הינה איזון הוגן בין דעות והמלצות חברי הצוות. במהלך הישיבות עלו ניגודים של דעות אשר הפרו וחידדו את המסקנות והסיכום הזה.

הצוות החינוכי קיבל מהנהלת תנועת אומ"ץ מטלה: להכין ת"ל בנושא **המאבק בשחיתות הציבורית והשלטונית**. מדובר בתוכנית המיועדת לתלמידי **כיתות י"א-י"ב**. מטרת העל: לימוד הנושא הנ"ל ויצירת שינוי תודעתי אצל התלמידים, באשר למניעת שחיתות בכלל ושחיתות ציבורית ושלטונית בפרט. הצוות הגיע למסקנה כי התוכנית צריכה להיות מודולרית, כך שבסיסה יתאים לכל מבנה או תהליך לימודי.

שלב א':

הוסכם ע"י הצוות החינוכי כי בבסיס התכנית המודולרית יעמדו 'התכנים' אשר יהוו את **"המה"** - התוכן ממנו ניתן יהיה להרכיב תהליכי הוראה לתנאים ולזמנים משתנים. להלן הכותרות (ראשי הפרקים) של פרקי התוכן, כפי שהתגבשו ע"י הצוות החינוכי של אומ"ץ. הסדר נקבע במבנה הגיוני ומתודי ויש קשר בין הנושאים:

א. מושגים ומשמעותם (פרק מבוא לכל הרכב תכנים)

ב. "שומרי הסף"

ג. גורמים חיצוניים מקדמי שחיתות

ד. שחיתות ועיוותים ב'מקורות'

ה. ניתוח אירועי שחיתות בישראל

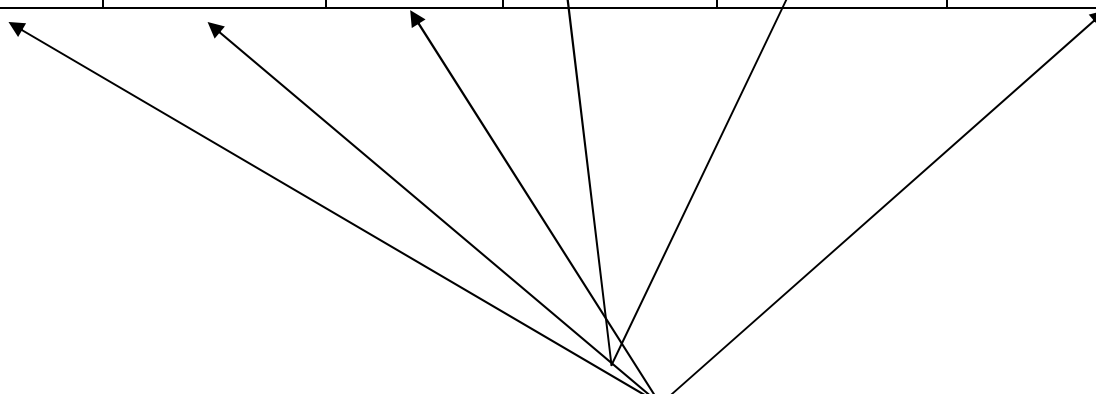
ו. הגינות, יושר, דמויות מופת להזדהות

ראשי הפרקים ותת ראשי הפרקים הנ"ל מהווים מעין מפרט של נושאים אשר יסייעו בידי המורה או המרצה ליצור מבנים מגוונים של שיעורים או הרצאות או מעורבות אקטיבית של תלמידים. ניתן ללמד את התכנים במלואם במסגרת תוכנית לימודים שנתית, אך אפשרית גם בניית הרכב תכנים לשיעור אחד או מספר שיעורים, לפי שיתאפשר מבחינת הזמן שיעמוד להוראת הנושא.

בטבלה להלן יפורטו ראשי הפרקים ותת ראשי הפרקים, מהם ייכתב הפירוט ע"י מומחים לנושא.

ראשי פרקים בסיסיים בתכנית הלימודים של אומ"ץ – המאבק בשחיתות

מושגים ומשמעותם	שומרי סף	גורמים חיצוניים מקדמי שחיתות	שחיתות ועיוותים במקורות	ניתוח אירועי שחיתות בישראל	הגינות, יושר, דמויות להזדהות
<ul style="list-style-type: none"> - נבחרי - ציבור - מנהל תקין - טוהר - מידות - הקופה - הציבורית - מעילה - שוחד - העלמת מס - מתנות - הטבות - וכיוב' - מרמה - הפרת אמונים - ועוד 	<ul style="list-style-type: none"> - הכנסת (חקיקה) - פרקליטות המדינה - מבקר המדינה - הביקורת הפנימית - משטרה - תקשורת: הכתובה, האלקטרונית - עמותות - תנועות - ציבוריות לוחמות בשחיתות - דעת קהל - מערכת החינוך 	<ul style="list-style-type: none"> - גורמי פשיעה למיניהם - סחיטה ואיומים - הפעלת אלימות - ספקי שירותים למערכות ציבוריות - הון ושלטון - קרבה משפחתית - פרוטקציוניזם (נפוטיזם) 	<ul style="list-style-type: none"> - שחיתות ועיוותים במקורות - תופעות של שחיתות ועושק והתוצאות שנגרמו בעניין 	<ul style="list-style-type: none"> - מושחתים נתפסות – ניתוח אירועים בהם טיפלה אומ"ץ במישור הממלכתי המוניציפאלי, הכלכלי וכיוצב'. - ניתוח אירועים בהם טיפלה אומ"ץ משלב הגילוי עד שלב ההענשה. 	<ul style="list-style-type: none"> - דוגמאות להתנהגות מוסרית של מנהיגים ושל חברים בארגונים. דוגמאות של התנהגות מוסרית של עובדים במערכת הציבורית.

כתיבת פירוט התכנים ובניית 'סילבוס' תיעשה ע"י מומחים ובסיוע אריה אבנרי, יו"ר התנועה וכן ע"י הועדה החינוכית

להלן מספר דוגמאות להרכבים:

אפשרות א'	אפשרות ב'
א. מושגים ומשמעותם ב. שומרי הסף ג. ניתוח אירועי שחיתות בישראל	א. ניתוח מושגים ומשמעותם ב. גורמים חיצוניים מקדמי שחיתות ג. שחיתות ועיוותים ב'מקורות'

אפשרות ג'	אפשרות ד'
א. מושגים ומשמעותם ב. ניתוח אירועי שחיתות בישראל ג. הגינות, יושר, דמויות להזדהות	א. מושגים ומשמעותם ב. ניתוח אירועי שחיתות בישראל

הרכבי התוכן יכולים להיות מגוונים ומותאמים לפי נטיות המורה וסביבת ההוראה, או לפי תכנון בית ספרי, או לפי הנחיות של משרד החינוך. ברור שיש לקחת בחשבון את היכולת הלימודית של כיתת הלימוד ולהתאים את התכנים בהתאם. המבנה המודולרי הנ"ל, כפי שהומלץ ע"י הצוות, יאפשר גמישות והתאמה לתנאים המשתנים.

שלב ב':

התגבשות המלצות לתהליכי ההוראה. ההמלצות המתוארות בזה הינן דוגמאות אפשריות למבנה שיעור יחיד, או מספר שיעורים, או פעילות תלמידים מונחית.

להלן ההמלצות:

- א. **שיעור קונבנציונלי** – הרצאת מבוא, דיון ושיחה מסכמת.
- ב. **"בעד ונגד"** - חלוקת הכיתה לשתי קבוצות לשם יצירת דיון "בעד ונגד" לנוכח הצגת דילמה מוסרית ע"י סיפור, או ע"י תיאור אירוע שבו באה לידי ביטוי דילמה שבאה מתחום השחיתות הציבורית. לאחר מכן שיחת סיכום (רצוי בקבוצות קטנות).
- ג. **לימוד עצמי** - מסירת החומר הנלמד לתלמידים, יינתן ממערך התכנים בדפים כתובים. המטרה: לכוון אותם לאיסוף מידע באינטרנט בדרך של לימוד עצמי. התלמידים יבחרו אירוע קונקרטי מהתקשורת או מסביבת החיים שלהם. הם ינתחו את האירוע ויגישו סיכום. (במקרה זה ניתן להיעזר ע"י מנחה מנוסה מטעם אומ"ץ).
- ד. **ראיון והגשת 'חוות דעת'** - תהליך שיש בו ביטוי לאקטיוויזם משמעותי יותר: לקיים הרצאה ודיון בכתה על אירוע העוסק בתחום השחיתות הציבורית והשלטונית שארע בתקופה האחרונה, לאחר מכן להפנות את התלמידים לראיון דמויות הקשורות לאותו אירוע (שוטרים, עו"ד וכו') ולהגיש דף סיכום הראיונות וכן חוות דעתו של התלמיד על האירוע.
- ה. **יום מרוכז** - לקיים יום מרוכז בית ספרי, בו כל/חלק כיתות ביה"ס יעסקו בנושא המאבק בשחיתות הציבורית והשלטונית. ביום כזה ניתן לשלב את האפשרויות א'-ג' לעיל. בסיכום - דיון בית ספרי. בנוסף, לקיים אירועים כיד הדמיון הטובה של המחנכים.

הצוות החינוכי של **אומ"ץ** ממליץ לקחת בחשבון את היכולת הלימודית של התלמידים, ולהתאים את אירועי הלמידה בהתאם. ככול שהיכולת הלימודית של הכיתה נמוכה יותר, כך צריך לסייע יותר בידי התלמידים להגיע לתובנות וזאת ע"י הנחייה צמודה יותר, או הקדשת יותר זמן להסברים ולקונקרטיזציה של האירועים.

מעבר להמלצות הנ"ל ניתן לבנות מבני שיעור, או שיעורים ותהליכי הוראה מגוונים, שיתאימו לסביבה הלימודית ולזמן שיוקצב כיד הדמיון והכישרון של המורים.

שלב ג' :

הצוות החינוכי ממליץ על חומרי עזר שידרשו להפעלת התוכנית. הצוות מצא לנחוץ כי כצורך מיידי יש ליצור את הכלים להלן:

1. הכנת חוברות או דפים, בהם יש סיפורים עם 'דילמות מוסריות' מתחומי השחיתות הציבורית והשלטונית וכן גם מסביבת החיים היום יומית של התלמידים. הסיפור צריך להיות בנוי ע"י הצגת שתי גישות מנוגדות המחדדות את הדילמה.

2. יצירת מאגר מידע באינטרנט בו תיאור אירועים שאירעו באחרונה ושהיו בטיפול **אומ"ץ**, או כאלה שנכתבו עליהם מאמרים בעיתונות, או כאלה הלקוחים מ'המקורות'. המאגר צ"ל מקור ממנו יוכלו תלמידים ו/או מורים לדלות חומר מסייע ללמידת הנושא.

הערה: הפקת שני אמצעי ההוראה הנ"ל: "מאגר" המידע המוצע באינטרנט וכן "הסיפורים" הכוללים דילמות מוסריות יופעלו לאורך זמן בעתיד ויתחדשו באופן קבוע.

הצוות ממליץ גם על אמצעים נוספים אך אלה תלויים בזמינות תקציבית ובזמינות כוח האדם בהתנדבות שיעמוד לרשותנו.

(1) סרטים קצרים (מעין סיפור עם דילמות)

(2) ביום דרמה (בהנחיית אומנים בתחום התיאטרון)

(3) שקפים ושקופיות (חומרים שיפותחו ע"י המורים והמרצים ועוד).

אפשר שבעתיד ניתן יהיה גם להסתייע בגופים קיימים כמו תיאטרונים, לדוגמא: להקרין לבתי הספר הצגות כמו "רביזור" של גוגול (בישראל "מבקר המדינה") ועל בסיס ההצגה לקיים דיונים ולעורר דילמות מוסריות וערכיות בנושא השחיתות השלטונית.

שלב ד' :

כאשר מתייחסים למורים בביה"ס, הכוונה היא לכל המורים, כולל המורים המקצועיים. ההנחה היא כי כל מורה מרגע שהוא מלמד תלמידים הוא ראשית כל **מחנך**. כמחנך תפקידו לשוחח עם התלמידים גם בנושאים שאינם קשורים למקצוע אותו הם מלמד. המורה מהווה דמות להזדהות ע"י התלמידים והתלמידים, כך יש לצפות, מושפעים מאישיותו.

מורה שיכיר את פרקי התוכן יוכל גם להזדהות עם נושא "המאבק בשחיתות השלטונית והציבורית" הזדהות עם הנושא תעורר אצלו את הצורך לקיים שיחות עם התלמידים. מצב אידיאלי הוא שכל מורה מקצועי יקדיש מדי שבועיים או חודש שיחה עם תלמידיו 5 או 10 דקות בנושא מניעת שחיתות או מניעת אלימות.

יש לבחון אפשרות **שאומ"ץ** תתמקד גם בהקניית ידע למורים: לקיים ימי עיון והשתלמויות. יש לבדוק מצב שמשדר החינוך קיים השתלמויות למורים בנושא המאבק בשחיתות הציבורית והשלטונית. יש ללמד את המורים את פרקי התוכן, תהליכי ההוראה וכן את השימוש בעזרי הלימוד שיופקו.

שלב ה':

המשך המטלות שעל הצוות החינוכי לבצע להשלמת בניית "תוכנית הלימודים". להלן המהלכים:

- 1) בחירת מומחים מתנדבים לכתיבת פירוט לפרקי הסילבוס.
- 2) סיוע והנחיית הכותבים, תוך שאיפה למבנה אחיד והשלמה ניסוחית לפי הצורך.
- 3) דיון והמלצות להעשרת תהליכי ההוראה שהומלצו במסמך זה, והוספת המלצות לתהליכים נוספים.
- 4) התוויית מבנה המאגר באינטרנט והעשרתו בחומרים שיאספו.
- 5) כתיבת מאגר סיפורים ואירועים בהם יש ניגודים מעוררי דילמות מוסריות.
- 6) פיתוח סידרת שקפים או שקופיות כחומרי עזר להוראה.
- 7) הכנת תכנים להכשרת המורים, התוכן, התהליכים, האמצעים וכו'.

בהמשך :

- 1) יש לבצע תהליך יישומי ניסויי מומלץ בשלושה בתי ספר.
- 2) יש לבצע מעקב במהלך הניסוי ועדכון התוכניות מתוך אירועים או תקלות שיתעוררו במהלך הניסוי.

שלמה צחר

מרכז הפרויקט החינוכי בתנועת אומ"ץ

מספר מילים על תנועת אומ"ץ

התנועה הוקמה במהלך שנת 2003, ע"י קבוצת אזרחים מכל גווני החברה ומכל קצות הקשת המפלגתית-פוליטית בישראל, שהחליטו להתנדב ולפעול במשותף למען מטרות משותפות ומוסכמות, בראש ובראשונה: מלחמה נגד השחיתות הציבורית בכל רבדיה, ומאבק בלתי-מתפשר למען מנהל תקין וטוהר המידות.

נכון להיום התנועה כוללת מספר מאות של חברים ועוד אלפי אוהדים, המגלים עניין רב בתנועה ובפעילותה המגוונת ורבת השלוחות. כל פעילי התנועה הם מתנדבים והמוקד שלה נמצא בתל אביב.

מלבד הפעילות בתכני הליבה של התנועה, תנועת אומ"ץ חרתה על דגלה גם את המעורבות והסיוע לאוכלוסיות חלשות במדינת ישראל. אנו שואפים לוודא כי כספי הציבור המיועדים לסייע אכן יגיעו למי שזקקים להם, זאת כדי לתקן עוולות חברתיות וקיפוח.

לאחרונה התחלנו לקדם פרויקט חינוכי שאפתני: להגיע לכתות העליונות של בתי הספר בארץ ולהביא תלמידים להגביר מודעות, הבנה ותובנות נכונות, בהתייחס למאבק בשחיתות הציבורית הגואה, החותכת בבשרה החי של החברה הישראלית. שר החינוך, **מר גזעון סער**, עודד אותנו לפתח ערכות לימוד בנושא ולפעול, באמצעות המערכת הבית-ספרית, להתמודד עם הנושא.

תנועת אומ"ץ פועלת ללא מורא, ללא משוא פנים וללא שום שמץ של תלות פוליטית-מפלגתית.